

Huvudman

Viljan Friskola AB
Org. nr. 556777–7775
info@viljan.se

Beslut

Datum 2026-06-22
Dnr SI 2026:4147
Sida **1 (7)**

Ärendet

Tillsyn av gymnasieskolan Viljan Friskola i Surahammars kommun

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Viljan Friskola AB att senast den **30 oktober 2026** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande garanterad undervisningstid på introduktionsprogram. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Viljan Friskola AB inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Viljan Friskola AB ska vidta följande åtgärder

Garanterad undervisningstid på introduktionsprogram

1. Se till att beslut om att på grund av särskilda skäl minska en elevs undervisningstid till mindre än i genomsnitt 23 timmar per vecka på introduktionsprogram fattas av huvudmannen, eller den som huvudmannen delegerar uppgiften till. (17 kap. 6 § skollagen)
2. Se till att beslut om att på grund av särskilda skäl minska en elevs undervisningstid till mindre än i genomsnitt 23 timmar per vecka på introduktionsprogram fattas på ett sätt som uppfyller förvaltningslagens krav. Det innebär bland annat ett skriftligt beslut som ska innehålla uppgifter om beslutsdatum, beslutets innehåll och vem som har fattat beslutet. Beslutet ska även innehålla en klagörande motivering. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som varit avgörande för myndighetens ställningstagande. Huvudmannen ska senast den 30 oktober 2026 inkomma till Skolinspektionen med samtliga beslut som fattats om att minska eleverns undervisningstid till mindre än i genomsnitt 23 timmar per vecka för elever på introduktionsprogram. (17 kap. 6 § och 29 kap. 10 § skollagen samt 31–34 §§ förvaltningslagen [2017:900]).

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr SI 2026:4147) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys under våren 2026 inlett en tillsyn av Viljan Friskola i Surahammars kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Viljan Friskola följer gällande bestämmelser om garanterad undervisningstid på introduktionsprogram.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer mellan den 26 maj och 1 juni 2026. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bland annat scheman och åtgärdsprogram. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Garanterad undervisningstid på introduktionsprogram

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har tagit del av huvudmannens plan för utbildningen på introduktionsprogrammen. I planen anges bland annat att den garanterade undervisningstiden för elever på introduktionsprogrammen är minst 23 timmar i veckan, men kan anpassas efter särskilda skäl.

Huvudmannen uppger i ett skriftligt yttrande daterat den 12 juni 2026 att ingen av eleverna på introduktionsprogrammen har 23 timmars

undervisningstid i veckan. Skolinspektionen har även tagit del av 13 elevers individuella scheman. Av dessa framgår att eleverna läser mellan 9 och 15 timmar i veckan. Den elev som läser minst har 9 timmar undervisningstid och den som läser mest har 15 timmar undervisningstid. I genomsnitt läser eleverna 11,8 undervisningstimmar i veckan. På fråga om skolan kan erbjuda alla elever 23 timmars undervisning i veckan på introduktionsprogrammet uppger rektorn i intervju att skolan skulle behöva rekrytera fler lärare för att kunna tillmötesgå detta.

Rektorn uppger vidare att minskning av undervisningstid diskuteras med elev och vårdnadshavare vid ett introduktionssamtal innan skolstart. Rektorn utgår från tidigare skolgång, psykiskt mående och energinivåer när hon bestämmer undervisningstiden. Rektorn uppger att elever som haft problematisk skolfrånvaro eller minskad undervisningstid på tidigare skola ofta börjar med minskad undervisningstid även på Viljan Friskola.

Elever uppger att både de själva och personalen kan initiera förändringar i schemat. Lärare uppger att minskad undervisningstid kan initieras av eleven, av personal på skolan eller av personal på elevens boende. Lärare beskriver att frågan ofta tas upp på elevkonferenser eller i samband med lov då scheman ses över. Elevhälsan uppger att minskad tid kan initieras när eleven inte kommer i väg på morgnarna eller när eleven inte orkar fullfölja schemat.

Elever uppger att schemat anpassas efter vad de orkar och att lektioner tas bort när de upplevs som för krävande. Lärare uppger att minskad undervisningstid ofta motiveras av psykiskt mående, tidigare frånvaroproblematik eller att eleven inte orkar. Elevhälsan uppger att skälen kan vara hemmasittarproblematik, psykiskt mående eller svag teoretisk nivå. Rektorn uppger att flera av eleverna är kravkänsliga och att det därför inte är ett alternativ att lägga ett fullt schema för elever med tidigare frånvaroproblematik.

Lärare, elevhälsan och rektorn uppger att det är rektorn som fattar beslut om minskad undervisningstid i åtgärdsprogram. Rektorn uppger att skälen för att minska undervisningstid ska framgå i elevernas åtgärdsprogram, men att det kan ha missats i vissa fall. Huvudmannen uppger att man vid genomgång av gällande rutiner har uppmärksammat att formell delegering till rektorn avseende beslut om minskad undervisningstid för närvarande saknas. Huvudmannen uppger att detta kommer att åtgärdas inför höstterminen 2026 genom att erforderlig delegering beslutas och dokumenteras.

Skolinspektionen har tagit del av åtgärdsprogram för eleverna på introduktionsprogrammen. Där framgår hur den minskade undervisningstiden dokumenteras. För en elev anges att "eleven får ett individuellt schema, anpassat efter hens behov". För en annan elev står det att "eleven är lektionsfri onsdagar för att hushålla med energi och främja

skolnärvaro, och skoldagarna försöker hållas till samma start- och sluttider varje dag". För en tredje elev anges att "eleven börjar med tio lektioner per vecka. En successiv utökning syftar till att anpassa skolgången efter elevens behov och förutsättningar. En gradvis progression bedöms öka möjligheterna till långsiktig närvaro och måluppfyllelse". För en fjärde elev står det att "elevens schema anpassas så att hen har X antal lektioner om dagen till en början, för att sedan successivt utökas. Detta för att eleven ska få en lugn och trygg skolstart och skapa goda förutsättningar för fortsatt framgångsrika studier på Viljan".

Skolinspektionen har under intervjuer frågat om tre elevers minskade undervisningstid. Rektorn uppger att samtliga tre elever haft minskad undervisningstid sedan de började på skolan. Två av eleverna hade minskad undervisningstid redan på sina tidigare skolor och skolan fortsatte därför med minskad undervisningstid för eleverna. För en av eleverna uppger rektorn att elev och vårdnadshavare var pådrivande i att eleven skulle börja med minskad undervisningstid.

Rektorn uppger att reduceringen i samtliga fall motiverats av elevens mående, energinivå eller tidigare frånvaroproblematik. I ett fall anges elevens mående, funktionsnivå och förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen inom ramen för en ordinarie studiedag, i ett annat elevens behov av energiåterhämtning, och i ett tredje elevens uttryckta behov samt underlag från tidigare skola och barn- och ungdomspsykiatri. Rektorn uppger att dessa omständigheter bedömts utgöra särskilda skäl.

Rektorn uppger att hon varit involverad i samtliga beslut om minskad undervisningstid. Elevernas delaktighet varierar. I ett fall minns rektorn inte om eleven själv initierat minskningen av undervisningstid. I ett annat fall uppger rektorn att eleven var delaktig men inte hade tydliga åsikter. I det tredje fallet uppger rektorn att elev och vårdnadshavare var initiativtagare till minskningen.

Rektorn uppger att det för två av eleverna framgår att minskningen av undervisningstid dokumenterats i åtgärdsprogram, men att det inte framgår vilka särskilda skäl som legat till grund för beslutet eller hur mycket undervisningstiden minskats. För en elev fanns inget åtgärdsprogram vid skolstart och minskningen dokumenterades först senare i ett åtgärdsprogram.

Rättslig reglering

Utbildningen på introduktionsprogram ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Eleverna har rätt till i genomsnitt minst 23 timmars undervisning i veckan (garanterad undervisningstid). Utbildningens omfattning får dock minskas för en elev som begär det om huvudmannen bedömer att det finns särskilda skäl (17 kap. 6 § skollagen).

I förarbetena till skollagen anges, vad gäller den minsta garanterade undervisningstiden på introduktionsprogram, att undantag bara ska kunna göras för en elev som begär det om det finns särskilda skäl. Exempel på sådana skäl kan vara att en elev genomgår en medicinsk behandling, har en neuropsykiatrisk problematik eller funktionsnedsättning som gör att eleven har svårigheter att vistas i skolmiljön på heltid eller behöver långa raster mellan lektionerna. Flera andra stödåtgärder bör först ha prövats innan huvudmannen fattar beslut om minskad undervisningstid av sådana skäl. I vissa fall kan det dock vara uppenbart att undervisningstiden behöver minskas, till exempel på grund av en genomgripande medicinsk behandling (prop. 2017/18:183, s. 94).

I ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild, enligt denna lag hos en kommun, en region eller en enskild huvudman tillämpas bland annat följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900): 31 § om dokumentation av beslut, 32 § om motivering av beslut, 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till (29 kap. 10 § skollagen).

För varje skriftligt beslut ska det finnas en handling som bland annat visar dagen för beslutet samt vad beslutet innehåller (31 § förvaltningslagen).

Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klargörande motivering, om det inte är uppenbart obehövt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande. (32 § förvaltningslagen).

En myndighet som meddelar ett beslut i ett ärende ska så snart som möjligt underrätta den som är part om det fullständiga innehållet i beslutet, om det inte är uppenbart obehövt. Om parten får överklaga beslutet ska han eller hon även underrättas om hur det går till. Myndigheten ska samtidigt upplysa parten om avvikande meningar som har antecknats enligt 30 § eller enligt särskilda bestämmelser i någon annan författning. En underrättelse om hur man överklagar ska innehålla information om vilka krav som ställs på överklagandets form och innehåll och vad som gäller i fråga om ingivande och överklagandetid. Myndigheten bestämmer hur underrättelsen ska ske. En underrättelse ska dock alltid vara skriftlig om en part begär det. Underrättelse får ske genom delgivning. En skriftlig underrättelse behöver inte innehålla uppgift om en sådan person som avses i 31 §, om det kan befaras att personen utsätts för hot, trakasserier eller annan allvarlig olägenhet. (33 § förvaltningslagen).

Bestämmelsen i 33 § om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till tillämpas också om någon som inte är part begär att få ta del av ett beslut som han eller hon får överklaga. (34 § förvaltningslagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i hur beslut fattas om att minska elevers undervisningstid på introduktionsprogrammet vid Viljan Friskola.

Skolinspektionen noterar inledningsvis att samtliga elever på introduktionsprogrammet har färre undervisningstimmar i veckan än den garanterade undervisningstiden. Av utredningen framgår att det inte finns någon elev på skolan som har 23 timmars undervisningstid i veckan och rektorn uppger att skolan skulle behöva rekrytera fler lärare för att kunna erbjuda detta. Rektorn uppger vidare att det är hon som beslutar om minskad undervisningstid, vilket dokumenteras i elevernas åtgärdsprogram.

Enligt skollagen får utbildningens omfattning på introduktionsprogrammet minskas för en elev som begär det om huvudmannen bedömer att det finns särskilda skäl.

Skolinspektionen konstaterar att det är rektorn på skolan som fattar beslut om minskad undervisningstid, att det saknas en formell delegering från huvudmannen avseende beslut om minskad undervisningstid och att en sådan delegering först kommer att beslutas inför höstterminen 2026. Det innebär att de beslut om minskad undervisningstid som rektorn dokumenterat i åtgärdsprogrammen inte har fattats av rätt instans. Detta är en brist.

Skolinspektionen bedömer vidare att besluten om att minska den garanterade undervisningstiden brister både när det gäller att tydligt ange hur mycket undervisningstid som har minskats och att redovisa de särskilda skäl som legat till grund för beslutet. Rektorn uppger att minskad undervisningstid dokumenteras i elevernas åtgärdsprogram, men att skälen för att minska undervisningstiden i vissa fall kan ha missats.

Av de åtgärdsprogram som Skolinspektionen tagit del av framgår att dokumentationen varierar vad gäller den minskade undervisningstiden. I ett fåtal beslut anges mer specifikt hur mycket undervisningstid som minskats, exempelvis genom formuleringar som att eleven "börjar med tio lektioner per vecka". I flera andra beslut saknas dock uppgifter om hur mycket undervisningstid per vecka som har minskats. I dessa fall anges exempelvis att eleven får ett individuellt schema och att undervisningen ska utökas succesivt, utan att omfattningen av minskningen framgår.

Vidare saknas i flera beslut tydliga uppgifter om vilka särskilda skäl som motiverat minskningen av undervisningstiden. För en elev saknades dessutom åtgärdsprogram vid skolstart, och minskningen av undervisningstiden dokumenterades först långt senare.

Enligt förvaltningslagen ska det för varje skriftligt beslut finnas en handling som visar vad beslutet innehåller. Ett beslut som kan antas påverka någons

situation på ett inte obetydligt sätt ska dessutom innehålla en motivering där det framgår vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

De åtgärdsprogram som skolan använder för att dokumentera minskad undervisningstid uppfyller därmed inte de krav som förvaltningslagen ställer på beslut om myndighetsutövning mot enskild. De saknar information om beslutets innehåll, tillämpade föreskrifter och vilka omständigheter som varit avgörande för att minska den garanterade undervisningstiden. Detta är en brist.

Det har sammanfattningsvis inte framkommit att minskningar av elevers undervisningstid till nivåer som understiger i genomsnitt 23 timmar per vecka har beslutats på ett sätt som uppfyller författningarnas krav.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Viljan Friskola AB verksamhet vid Viljan Friskola uppfyller inte författningarnas krav vad gäller garanterade undervisningstid på introduktionsprogram. Det finns därför skäl att förelägga Viljan Friskola AB att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

X Erik Almqvist

Beslutsfattare
Signerat av: Erik Almqvist

X Fanny Malmqvist

Föredragande
Signerat av: Fanny Malmqvist

I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Peter Sjöberg medverkat.